

גישה יצירתית לפיתוח כלכלי-קהילתי באמצעות צעירים מקומיים, באזור פוליה, איטליה
נכתב בעקבות סיור לימודי באזור פוליה אשר בדרום איטליה, סיור אשר נערך במסגרת
פרויקט כלכלה מקומית מקיימת - Project Wealth.

מרקו קסטניו - marco costantino ממחלקת הצעירים ברשות לפיתוח פוליה: "אופן
החשיבה שלנו השתנה. במקום לשאול מה הרשות יכולה לעשות למען הצעירים התחלנו
לשאול מה הצעירים יכולים לעשות למען המקום שלהם?"

העיר סאן ויטו די נורמני - san vito dei normanni אשר נמצאת בפרובינציית ברינדיסי -
brindisi באזור פוליה, איטליה, מתמודדת עם בעיות קשות של אבטלה ועוני הבאות לידי
ביטוי באופן בולט בקרב אוכלוסייה צעירה. אזור פוליה אשר נמצא בדרום איטליה
מתאפיין בסממנים של פריפריה גיאוגרפית: מחסור בתעסוקה, בריחת מוחות למרכז
איטליה ועוד. שיעור העוני באזור גדול בלמעלה מפי שניים מאחוזי העוני באיטליה. כ-13
אחוזי אבטלה באיטליה לעומת כ-28 אחוזי אבטלה באזור פוליה. גם שיעור האבטלה
גדול בהרבה באזור פוליה לעומת הנתונים הארציים, כ-25 אחוזי אבטלה באיטליה לעומת
כ-33.5 אחוזי אבטלה בפוליה, זאת ועוד רבים מאותם מובטלים הם צעירים המוגדרים
באיטליה כ-NEET - Non Educational Employment מחוסרי השכלה ועבודה.

מרקו קסטניו - marco costantino ממחלקת הצעירים ברשות לפיתוח פוליה מספר על
שינוי תפיסה בנוגע לצעירים, שינוי שקורה באזור פוליה בשנים האחרונות. "אופן החשיבה
שלנו השתנה. במקום לשאול מה הרשות יכולה לעשות למען הצעירים התחלנו לשאול
גם מה הצעירים יכולים לעשות למען המקום שלהם?" השאלה הזאת הביאה את הרשות
לפיתוח פוליה לפתח תכנית חדשה בשם: bollenti spirit המשלבת מספר מטרות יחד,
השאר צעירים באזור, מעורבות צעירים בפיתוח האזורי וכל זאת תוך מינוף "נכסים
אזוריים" קיימים.

הפיתוח כולל שלושה אלמנטים מרכזיים:

עידוד מיזמים יצירתיים לפיתוח אזורי – דוגמה לכך היא "קול קורא" המזמין צעירים בגילאים 18-25 להציע רעיונות לפרויקטים יצירתיים אשר יובילו להתפתחות חיובית של אזור פוליה. עד כה התקיימו שלושה סבבי מענקים אשר מימנו 800 פרויקטים בסך של 20 מליון יורו.

רישות והנגשת מידע לצעירים – באמצעות אתר לצעירים בו רשומים מעל 10,000 צעירים. באתר ניתן להחשף לקולות קוראים, לפרויקטים שצעירים אחרים עושים, לאירועי תרבות ועוד. דרך נוספת ליצירת רישות היא מפגשי רישות וחשיפה היא במסגרת אירועי bar camps אליהם מוזמנים כל הזמנים, כאשר הרשות אינה בונה את תוכן המפגש מראש, אלא מאפשרת ליזמים לבנות את תוכן הכנס במהלכו, כאשר כל יזם מציג את הפרויקט שלו, וכך כל משתתף לוקח חלק פעיל בכנס.

"בניינים ישנים לרעיונות חדשים" - שיקום יצירתי של מבנים נטושים לטובת הקהילה הרשות לפיתוח פוליה גיבשה מדיניות המעודדת רשויות מקומיות לשקם מבנים ציבוריים נטושים, ולהפכם למוקדי פעילות עבור צעירים לטובת להכשרות, מרכזי תרבות ועוד. הרשויות המקומיות הוזמנו להגיש הצעות לשימוש בבניינים האלה. מתוך כלל הפניות נבחרו 151 הצעות לפרויקטים המערבים 109 ארגונים, כל זאת במימון של 54 מיליון יורו (ERD) ועוד 10% במימון של הרשויות המקומיות). מצגת מדיניות של "אגף צעירים" הרשות לפיתוח פוליה

הבניינים הנטושים אשר עוברים שיקום יצירתי נקראים urban laboratory - מרחבים פתוחים, ובמסגרת הסיור ביקרנו ברחב הפתוח הנקרא Exfada בניהולו של רוברטו קובולו Roberto covolo .

במשך חמש עשרה שנה היה המקום מבנה נטוש של מפעל שנסגר והיווה מפגע סביבתי וקהילתי. בעקבות המכרז לשיפוץ מבנים שפרסה הרשות לפיתוח פוליה הפך המקום למרחב יצירתי עבור צעירים לפיתוח פרויקטים כלכליים וחברתיים. במרחב מתקיימות פעילויות במגוון תחומים: תרבות, ספורט, גינון, אומנות, בילוי ועוד. המטרה היא לערב צעירים ולסייע להם בפיתוח של הפרויקטים.

מודל העבודה במרחב כולל מספר עקרונות פעולה:

מעורבות הצעירים בשיפוץ המבנה והתאמתו לצרכים שלהם - שיפוץ המקום נעשה על ידי הצעירים עצמם. למקום הוזמנו אדריכלים ומעצבים אשר עיצבו את המבנה על פי

הצרכים והרצונות של הצעירים ובהתאם לפרויקטים שצעירים ביקשו ליצור בו כמו: חלל סטודיו לריקוד, חלל לחדר נגינה ומקום לגידול ירקות. תהליך השיפוץ והבנייה נעשה יחד עם הצעירים, מתוך הבנה שמי שבונה את הבית שלו בעצמו מרגיש כלפיו אחריות, מפתח עצמאות, ויותר מהכל, בתהליך הבניה נוצרים קשרים וחיבורים בלתי אמצעים המחזקים את הקהילה שהולכת לפעול במקום.

ניהול עצמי - המקום מנוהל על ידי הצעירים המשתמשים בו. הם מנקים אותו מסדרים את לוח הזמנים השבועי, ומחליטים אלו פרויקטים חדשים יפעלו בו, כאשר מנהל המרחב מהווה רק גורם מתכלל המאפשר ליצירה להתקיים.

ניהול כלכלי שיתופי - כל אחד משלם למקום על פי יכולותיו: יש מי שיכול לשלם עבור השימוש באופן קבוע, ויש מי שמשלם רק על פי רווחים (למשל מורה לריקוד בעלת סטודיו משלמת על פי הרווחים מהפעילות) ויש משתתפים שלא משלמים אלא נותנים שעות התנדבות בתמורה.

ריהוט ועיצוב מפסולת ומשאבים לא מנוצלים - רוברטו שיתף אותנו בגישה שלו: "שיפוץ מבנים ישנים זה לא רק עניין של משאבים, אלא של נקודת מבט. סביבנו יש משאבים רבים שלא נחשבים בעלי ערך כמו פסולת, אבל כדי לרהט את המקום לא חייבים הרבה כסף, יש משאבים נגישים בכל מקום" מי שמייסר במקום יהנה ממבנה אסטטי ומזמין המרוהט ברובו מחפצים ופסולת שנאספו ברחוב והפכו לרהיטים. "השיפוץ לא תלוי בכסף אלא בהון אנושי, בקהילה שתבוא ותשפץ את המקום" מוסיף רוברטו.

ניהול ללא חוקים - המקום מנוהל ללא חוקים ברורים למעט שלושה: מי שמשתמש במקום חולק מהידע ומהכישורים שלו לטבת הכלל; שימוש במשאבים קיימים (שימוש חוזר בפסולת וכדומה) "מי שעובד בסביבה ענייה צריך לשנות את אופן ההסתכלות שלו, לשנות תודעה לחשוב יצירתי ולהתבסס על הלא צפוי כמשאב ולא כחסרון"; עבודה בשיתוף פעולה ויצירת קשרים בין אנשים. גם אם פרויקטים עלולים להיתפס כמתחרים הדגש הוא על יצירת שותפויות.

המבנה הגדול מכיל בתוכו חללים רבים עם שימושים מגוונים: חדרי מוזיקה עם כלי נגינה הנגישים למי שמעוניין ליצור, מפעל יצירה לנשים שמייצרות עבודות יד ומוכרות אותן וכך זוכות לתעסוקה ופרנסה, מרחבים למחול וליוגה, שולחנות עבודה, ספרייה, מרחב לאירועים וקונצרטים, גינה קהילתית ואפילו מסעדה!

במהלך הסיור פגשנו מנהלים של שני מיזמים הפועלים במבנה. הראשון, ג'ונתן אזורי junatan azzori אומן שהקים מיזם כלכלי בשם citta della rezza הוא מייצר ווילונות עשויים עץ כקישוט לכניסות ולחלונות של מבנים. בין היתר זהו כלי לטיפוח מראה הרחובות

המוזנח. בזכות השימוש במרחב הפתוח הצליח ג'ונתן להקים מפעל קטן, וכעת עובד על הפכית המיזם לעסק כלכלי מניב.

מיזם אחר של קבוצת צעירים *musica in culla* הינו פרויקט מוזיקה להורים ופעוטות, ומטרתו לחזק יכולות קוגניטיביות, לחזק קשר הורה-ילד ועוד. המיזם נעזר במרחב הפתוח כמקום לפעילות, המרחב מספק להם תשתיות בעזרתם יכולים היזמים להרוויח כספים ולהפוך לעסק עצמאי. מיזם זה יכול לסייע בהבנת מודל הפעולה במרחב הפתוח. היזמים זכו ב"קול קורא" של הרשות לפיתוח פוליה בסך של 22,000 יורו, אשר שימשו להם להקמת חברה, ובנוסף קיבלו מהרשות הכשרות. לאחר שהסתיימה תקופת המימון החליטו להפוך לעצמאיים ולממן את עבודתם על ידי מכירת שירותים: חוגים להורים וילדים ועוד. מכירת השירותים התאפשרה הודות למרחב הפתוח המהווה עבורם מקום לקיום החוגים ואירועים נוספים.

מחקר שהאוניברסיטה בבארי עשתה עבור הרשות לפיתוח פוליה הראה כי 70 אחוז מהפרויקטים המשיכו כסטארט אפים והפכו לעסקים מניבים. אך חשיבות המודל לפיתוח הכלכלה הוא לא רק בכך שהוא מאפשר לכל יזם בפני עצמו להרוויח כסף, אלא מעצם העובדה שיזמים פועלים במרחב משותף נוצרות מערכות כלכליות וסחר בין הפרויקטים. "כשאתה שותף במרחב, ואתה נחשף למה שהשכן שלך עושה נוצרים קשרים עבודה וסחר חליפין, צילום וידאו בתמורה לעבודות נגרות. שיתופי הפעולה מעשירים את העבודה, ומחזקים את הפרנסה של כל אחד מהם" הסביר לנו מנהל מחלקת הנוער במרחב.

עם זאת מדגישים מנהלי התוכניות, המטרה הראשונה של המודל זה לא הקמת עסק, אלא פיתוח כישורים. גם אם יזם התחיל רעיון ולא המשיך בו הם מאמינים כי הכישורים שהוא ספג, הניסיון וההתנסות הפכו אותו לצעיר כשיר בעל מסוגלות גבוהה יותר להצלחה.

המרחב הפתוח מספק את התנאים האופטימאליים ליצירתיות ולכלכלה מקומית: מסייע ליזמים פרטיים להקים עסקים, מספק תשתיות ליצירה ואומנות, מחזק את הקהילה, מעודד שמירה על משאבי הטבע ומעודד סחר מקומי ושיתופי פעולה בין עסקים בינם לבין עצמם, בין עסקים לקהילה ובין עסקים לרשות.

יותר מהכל, מעניינות התובנות שמנחות את העבודה של מחלקת הצעירים בכלל והמרחבים הפתוחים בפרט:

חדשנות היא תהליך ולא שיטת עבודה. אין ספר הוראות לחדשנות פשוט צריך לאפשר אותה.

חדשנות ויצירתיות הן תהליכים שמשתנים על פי מקום והזמן, ולכן מתחילים ולא תמיד יודעים לאן תגיעו.

לתהליכים חדשים צריך אנשים חדשים – תרומה של צעירים בעצמם למען עצמם אמון הוא תנאי ליצירתיות. בהקשר של הצעירים המקומיים היה צורך להתגבר על חוסר האמון שלהם בהנהלת המקום. הצעדים הראשונים היו בניית אמון בקרב הצעירים באמצעות הבטחת שקיפות בעשייה.

אין שינוי וחדשנות בלי בינוי קהילתי! תהליך השינוי מתפתח תוך כדי בניה משותפת של הקהילה.

יש לשנות את אופן הפעולה של הרשות הציבורית: לא רק הפניה של משאבים אלא בראש ובראשונה הקצאת משאבים למה שמביא תועלת – לבניית פרויקטים ולאותם אנשים שמוצאים לפועל את הפרויקט ולא רק למי שאחראי ללוות את התהליך.

שינוי הוא דבר מדבק, צעירים רואים צעירים אחרים משנים ומצטרפים לתנועה.

לעיתים דברים לא מתפתחים כמו שהם תוכננו, אבל זה לא בהכרח רע. בשל כך נדרשת חשיבה יצירתית, חדשנית ובעיקר גמישות מחשבתית.

בישראל, המודל הקרוב ביותר לרעיונות הללו הוא מודל מרכזי העירים האמורים לתת מענה לצעירים בתחום תעסוקה תרבות לימודים מעורבות חברתית ועוד.